STUDIA ŹRÓDŁOZNAWCZE

Commentationes

PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE

STUDIA ŹRÓDŁOZNAWCZE

XXIV

ACADEMIA SCIENTIARUM
ET LITTERARUM POLONA
INSTITUTUM HISTORICUM

COMMENTATIONES

XXIV

WARSZAWA-POZNAŃ 1979
PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

STUDIA ŹRÓDŁOZNAWCZE

XXIV

WARSZAWA—POZNAŃ 1979
PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE

Adresy Redakcji:

ul. Marchlewskiego 126, 61-874 Poznań
tel. 511-91 w. 16 i 17 (Instytut Historii UAM)
ul. Krakowskie Przedmieście 26/28, 00-325 Warszawa
tel. 619-88 (Instytut Historyczny UW)

Adres dla korespondencji (sekretariat):
ul. Zwierzyniecka 20/Ip., 60-814 Poznań
tel. 444-55 w. 4 (Instytut Historii PAN)

Rocznik poświęcony naukom pomocniczym historii
oraz źródłoznawstwu polskiemu i powszechnemu

Tom XXIV
przygotowany w latach 1977-1978

PRINTED IN POLAND

ISBN 83-01-01467-9
ISSN 0081-7147

Okładkę i obwolutę projektował
Tadeusz Chlebowski

Na obwolucie herb Jana Długosza Wieniawa
z tablicy na tzw. Domu Długosza w Sandomierzu.

SPIS RZECZY

Rocznica Długoszowa

[Od Redakcji] 3
Maria Koczerska, Piętnastowieczne biografie Zbigniewa Oleśnickiego 5

Artykuły i rozprawy

Brygida Kürbis, Metody źródłoznawcze wczoraj i dziś 83
Wojciech Oblizajek, Najstarsze dokumenty bożogrobców miechowskich (1198) 97
Zdzisław Spieralski, Z dziejów Archiwum Koronnego Krakowskiego. Kopiariusz Jana Łaskiego (około 1505). . Część pierwsza 109
Zbysław Wojtkowiak, Urzędnicy zarządu lokalnego na Litwie. Tytulatura zarządców powiatowych przed reformą administracyjną z lat 1565–1566 139

Przeglądy, dyskusje, przyczynki

Jerzy Hauziński, Źródła arabskie do dziejów asasynów 157
Błażej Śliwiński, W sprawie pochodzenia Mistrza Wincentego 167
Konstanty Jażdżewski, Biskup wrocławski Nanker (1326–1341) w Złotej Legendzie Jakuba de Voragine 173
Maciej Siekierski, Pamiętnikarz Fedor Jewłaszewski (1546– po 1616) w świetle nowych źródeł 177
Zenon Guldon i Mikołaj Krikun, Spis dymów prawobrzeżnej Ukrainy z roku 1775 181

Artykuły recenzyjne i recenzje

O folklorze jako źródle do badań nad historią etniczną [Этническая история и фольклор. (Отвеств. ред. Р. С. Липец), Москва 1977] (*Jan Powierski*) 187
Nowy przyczynek do genealogii Piastów [T. Wasilewski, Helena księżniczka znojemska żona Kazimierza Sprawiedliwego, Przegląd Historyczny 69 (1978)] (*Kazimierz Jasiński*) 192
Nowa edycja korespondencji Edmunda Burke'a [The correspondence of Edmund Burke, vol. I, to 1768, ed. T.W. Coppeland, Cambridge — Chicago Ill. 1958; vol. II, 1768–1774, ed. L. S. Sutherland, 1960; vol. III, 1774–1778, ed. G. H. Guttridge, 1961; vol.IV, 1778–1782, ed. J. A. Woods, 1963; vol.V, 1782–1789, ed. H. Furber, 1965; vol. VI, 1789–1791, ed. A. Cobban and R. A. Smith, 1967; vol. VII, 1792–1794, ed. P.J. Marshall and J. A. Woods, 1968; vol. VIII, 1794–1796, ed. R. B. Mc. Dowell, 1969; vol. IX, 1796–1797, ed. R. B. Mc Dowell and J. A. Woods, 1970; vol.X, index, compiled by B. Lowe, P. Marshall and J.A. Woods, 1977] (*Ewa Małłek*) 195
O pierwszej próbie polskiego podręcznika nauk pomocniczych historii XIX i XX wieku [K. Bobowski, K. Burski, B. Turoń, Encyklopedia nauk pomocniczych historii nowożytnej i najnowszej, Wrocław 1976] (*Andrzej Biernat i Sławomir Gawlas*) 199

Archiwalia Muzeum Etnograficznego w Krakowie i ich opracowanie [B. Łopuszański, Zbiory archiwalne Muzeum Etnograficznego w Krakowie, Rocznik Muzeum Etnograficznego w Krakowie 3 (1968); tenże, Katalog zbiorów rękopiśmiennych Muzeum Etnograficznego w Krakowie, ibidem 4 (1972); tenże, Katalog [...] (część druga), ibidem 5 (1974); tenże, Katalog [...] (część trzecia), ibidem 6 (1976)] (*Bogusław Ratusiński*) 204
Nowa praca o rozwoju kartografii wojskowej w Polsce [B. Krassowski, Polska kartografia wojskowa w latach 1918–1945] (*Stanisław Alexandrowicz*) 207
Le métier d'historien au Moyen Age. Études sur l'historiographie médiévale, sous la dir. de B. Guenée, Paris 1977 (*Joanna Tracz*) 212
Medieval studies, an introduction. J. M. Powell editor, Syracuse 1976 (*Grażyna Gajewska-Klimecka*) 214
J. Kowalik, Bibliografia czasopism polskich wydanych poza granicami kraju od września 1939 roku, t. I A-J, t. II K-O, t. III P-S, t. IV T-Ż. Indeksy opr. S. Draganowski. Lublin 1976 (*Aleksandra Garlicka*) 215
История дореволюционной России в дневниках и воспоминаниях. Аннотированный указатель книг и публикаций в журналах, t. I, XVI–XVIII века, Москва 1976 (*Artur Kijas*) 216
Cz. Biernat, Problemy archiwistyki współczesnej, Warszawa 1978 (*Ireneusz Ihnatowicz*) 217
M. Frankowska-Terlecka, Idea jedności nauki w XII i XIII wieku, Wrocław 1976 (*Aleksander Gieysztor*) . . 219
J. Wollasch, Neue Methoden der Erforschung des Mönchtums im Mittelalter, Historische Zeitschrift 225 (1977) (*Michał Kaczmarek*) 220
K. Schmid u. J. Wollasch, Societas et Fraternitas. Begründung eines kommentierten Quellenwerkes zur Erforschung der Personen und Personengruppen des Mittelalters, Frühmittelalterliche Studien. Jahrbuch d. Instituts f. Frühmittelalterforschung der Universität Münster 9 (1975) (*Brygida Kürbis*) 221
Prokopiusz z Cezarei, Historia sekretna. Przeł. wstępem i przyp. op. A. Konarek, Warszawa 1977 (*Alina Brzóstkowska*) 222
Agathiae Myrinaei Historiarum libri quinque. Rec. R. Keydell, Corpus fontium historiae Byzantinae, vol. II, Ser. Berolinensis, Berolini [-Occ]. 1967 (*Alina Brzóstkowska*). 223
E. Heyken, Zur Datierung der mittelalterlichen Bischofschronik von Verden an der Aller, Niedersächsisches Jahrbuch f. Landesgeschichte 46–47 (1974–1975); tenże, Die Ebstorfer Märtyrerlegende nach der Dresdener Handschrift der Chronicon Episcoporum Verdensium aus der Zeit um 1331, ibidem (*Jerzy Strzelczyk*) 225
Podróż królewicza Władysława Wazy do krajów Europy zachodniej w latach 1624–1626 w świetle ówczesnych relacji. Opr. A. Przyboś, Kraków 1977 (*Władysław A. Serczyk*) 226
J. J. Menzel, Die schlesischen Lokationsurkunden des 13. Jahrhunderts, Würzburg 1977 (*Gerard Labuda*). 227
Полоцкие грамоты XIII—XVI вв. [t. I]. Сост. А. Л. Хорошкевич, Москва 1977 (*Maciej Neuman*) 230
История и генеалогия. С. Б. Веселовский и проблемы историко-генеалогических исследований, Москва 1977 (*Barbara Trelińska*) 231
M. Dogaru, Sigille mărturii ale trecutului istoric. Album sigilografic, București 1976 (*Józef Szymański*) 232
L. Vidman, Psáno do kamene (Antická epigrafie), Praha 1975 (*Wiesław Kaczanowicz*) 234
L. Kajzer, Uzbrojenie i ubiór rycerski w średniowiecznej Małopolsce. W świetle źródeł ikonograficznych. Wrocław — Warszawa — Kraków — Gdańsk 1967; Z. Wawrzonowska, Uzbrojenie i ubiór rycerski Piastów śląskich od XII do XIV wieku, Łódź 1976 (*Jerzy Łojko*) 235

Zapiski krytyczne i sprawozdania

H. Schleier, Theorie der Geschichte — Theorie der Geschichtswissenschaft, Berlin 1975 (*G. L.*) 239
J. Topolski, Refleksje na temat teorii źródła historycznego, Historyka — Studia Metodologiczne 6 (1976) (*G. L.*). . . 239
Klucz do maszyny cyfrowej. Pod red. M. F. Woltersa. Tłum. L. Kazalski, W. Terlecki, cz. 1 — Tekst, cz. 2 — Przewodnik, Warszawa 1977 (*I. I.*) 240
J. Szymański, Nauki pomocnicze historii do końca XVIII wieku. Przewodnik metodyczny, Poznań 1977 (*I. I.*) 240
Bibliografia historii Polski, t. III. 1918–1945, cz. 1. Pod red. W. Bieńkowskiego. Warszawa 1974 (*G. L.*). . . 241
Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego. Kom. red. K. Głombiowski, B. Świderski, H. Więckowska. Wrocław — Warszawa — Kraków — Gdańsk 1976 (*H. G.*) 241
Kleines archivisches Militärwörterbuch (Deutsch — Russisch — Bulgarisch — Ungarisch — Polnisch — Tschechisch). Potsdam 1976 (*H. G.*). . . . 242
Działalność naukowa archiwów państwowych. I Konferencja krajowa pracowników naukowo-badawczych archiwów państwowych. Poznań 28 IV 1977 r., Warszawa — Łódź 1977 (*I. I.*) 242
K. Ciesielska, Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Toruniu, Toruń 1977; ten że, Informator o zasobie, Toruń 1977; Z. Tobijański, Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Łodzi (1926–1976), Łódź 1976; tenże, Pracownicy archiwum łódzkiego 1926–1976, Łódź 1976 (*I. I.*) 243
Inwentarz akt Uniwersytetu Wrocławskiego 1811–1945. Opr. i wstępem poprz. J. Drozd. Wrocław 1977 (*M. Kacz.*). . . 243
B. Uhl, H. O. Schömann, Das Speyerer Fragment der Ulfilasbibel und seine Konservierung, Archivalische Zeitschrift 71 (1975) (*J. Strz.*) 244
J. W. Hoskins, Early and rare Polonica of the 15th — 17th centuries in American libraries, Boston [b. r.] (*A. G.*) . . 244

M. Walter, Śląskie polonica rękopiśmienne w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu, cz. II, Wrocław 1977 (*M. Kacz.*) 244
M. Wiswe, Bücherbesitz und Leseinteresse Braunschweiger Bauern im 18. Jahrhundert, Zeitschrift f. Agrargeschichte u. Agrarsoziologie, 23 (1975) (*J. Strz.*) 245
Typologie des sources du Moyen Age occidental, fasc. 16, Die Universalchroniken, von K. H. Krüger, Turnhout 1976 (*J. Strz.*) 245
L. A. Garcia Moreno, Prosopografia der reino visigodo de Toledo, Salamanca 1974 (*J. Strz.*) 246
H. Kunstmann, Dagobert I. und Samo in der Sage, Zeitschrift f. slavische Philologie 38 (1975) (*J. Strz.*) 246
A. E. M. Pohlen, Die südeuropäisch-spanisch-gotische Gruppe in den geistigen Auseinandersetzungen der Karolingerzeit, Diss. Bonn 1974 (*J. Strz.*) 246
T. Lewicki, Źródła arabskie do dziejów Słowiańszczyzny, t. II cz. 2, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1977 (*W. S.*) 247
J. Koder, Arethas von Kaisareia und die sogenannte Chronik von Monembasia, Jahrbuch d. österreichischen Byzantinistik 25 (1976); Cronaca di Monevasia. Introduzione, testo critico, traduzione e note a cura di I. Dujčev, Palermo 1976 (*W. S.*) 247
Ioannis Scylitzae Synopsis historiarum. Editio princeps, rec. I. Thurn, Corpus fontium Historiae Byzantinae, vol. 5, Series Berolinensis, Berolini[-Occ.] et Novi Eboraci 1973 (*W. S.*) 248
A. E. Naumow, Apokryfy w systemie literatury cerkiewno-słowiańskiej, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1976 (*J. L.*) 249
Vel'komoravské legendy a povesti. Zestavil, preložil, štúdia a poznámky napísal. P. Ratkoš. Úvod E. Pauliny. Bratislava 1977 (*J. L.*) 249
Z tradic slovanské kultury v Čechách. Sázava a Emauzy v dějinách české kultury. Praha 1975 (*J. L.*) 249
J. Wyrozumski, Z dziejów waldensów w Polsce średniowiecznej, Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace historyczne nr 56, Kraków 1977 (*W. S.*) 250
J. Beumer SJ, Ein anonymer Bericht über die Konfessionen des Ostens aus dem Ende des 15. Jahrhunderts, Ostkirchliche Studien 24 (1975) (*J. Strz.*) 251
K. Pieradzka, Związki Długosza z Krakowem, Kraków 1975 (*G. L.*) 251
И. С. Чичуров, К вопросу о формировании господствующего класса древней Руси в конце XV в., [w:] Общество и государство феодальной России. Сборник статей посвященный 70-летию академика Льва Владимировича Черепнина, Москва 1975 (*J. Strz.*) 252
Р. Самарџић, Писци српске историје, Београд 1976 (*J. L.*) 252
M. Wańkowicz, Wojna i pióro. Przy współpr. A. Horodyskiego. Kraków 1978 (*G. L.*) 253
D. Geuenich, Eine unveröffentlichte Verbrüderungsliste des 12. Jahrhunderts aus St. Maximin/Trier, Rheinische Vierteljahrsblätter 41 (1977) (*M. Kacz.*) 253
K. Elm, Quellen zur Geschichte des Ordens vom Hlg. Grab in Norwesteuropa aus deutschen und niederländischen Archiven (1191–1603), Bruxelles – Brussel 1976 (*B. K.*) 253
J. Mularczyk, Dobór i rola świadków w dokumentach śląskich do końca XIII wieku, Wrocław 1977 (*A. G.*) 254
E. Suchodolska, Kancelarie na Mazowszu w latach 1248–1345, Warszawa 1977 (*D. Z.*) 255
Das Landbuch des Klosters Zinna. Editio princeps v. W. Ribbe u. J. Schultze, Berlin[-West] 1976 (*J. Strz.*) 256
Die Rechtsquellen der Städte im ehemaligen Herzogtum Sachsen-Altenburg, bearb. v. H. Patze, Köln-Wien 1976 (*J. Strz.*) 256
A. Bieniaszewski, J. Latzke, Rejestr poboru cyzy z miast Wielkopolski w latach 1462–1465, Przegląd Historyczny 68 (1977) (*J. Ł.*) 257
W. Heins, Eine Schenkung der Polenkönigin Richeza für das Stift Aschaffenburg, [w:] Coburg mitten im Reich. Festgabe zum 900. Gedenkjahr der Ur-Coburg und ihres Umlandes, hrsg. v. F. Schilling, Bd. II, Kallmünz Obpf. 1961 (*K. J.*) 257
Z. Góralski, Adelheid, die hessische Fürstin und polnische Königin, Zeitschrift d. Vereins f. hessische Geschichte u. Landeskunde 86 (1976–1977) (*K. J.*) 258
J. Gottschalk, Die Ehe des Herzogs Konrad X. von Öls mit der schönen Dorothea Rinkenberg (†1471), «Schlesien» 17 (1972) (*K. J.*) 258
Редкие источники по истории России. Под ред. А. А. Новосельского и Л. Н. Пушкарева, сост. З. Н.Бочкарева и М. Е. Бычкова, Москва 1977 (*A. G.*) 258
H. Wąsowicz, Łaciński cyzjojan krakowski, [w:] Materiały do dziejów społeczno-religijnych w Polsce, Lublin 1974 (*K. J.*) 258
F. Gall, Österreichische Wappenkunde, Wien – Köln 1977 (*J. Ł.*) 259
D. Cernovodeanu, Stiinţa şi arta heraldică în România, Bucureşti 1977 (*S. K. K.*) 259
L. Genicot, Les recherches relatives à la noblesse médiévale, Académie Royale de Belgique – Bulletin de la classe des lettres et de sciences morales et politiques 61 (1975) (*M. Gw.*). 260

In memoriam

Zdzisław Obertyński 1 XII 1894-12 V 1978 (*A. G.*) 261

Komunikaty

Corpus fontium historiae Byzantinae (*Alina Brzóstkowska*) 263
Mediaevalia Americana (*A. G.*) 265
II Sympozjum nauk dających poznawać źródła historyczne, Kazimierz Dolny, 16–18 X 1977 r. (*Barbara Trelińska*) 266
Wnioski uchwalone przez uczestników II Sympozjum 267
Dawna historiografia śląska. Sesja naukowa w Brzegu, 26–27 XI 1977 r. (*Z. W.*) 268
Uniwersyteckie kształcenie archiwistów. Konferencja naukowa w Gdańsku, 9 XII 1977 r. (*Barbara Sobolowa*) . . . 268
I Ogólnopolska studencka sesja epigraficzna, Lublin, 13–15 XII 1977 r. (*Piotr Dymmel*) 269
Źródła kartograficzne do dziejów Poznania. Wystawa — wrzesień-październik 1978 r. (*K. G. G.*). 270
150 lat Biblioteki Kórnickiej PAN. Wystawa w Muzeum Narodowym w Poznaniu. Październik-listopad 1978 r. (*M. K.*) 270
List do Redakcji (*Antoni Gąsiorowski*) 271

TABLE DES MATIERES

Cinq-centenaire de Jan Długosz (†1480)

[Avant-propos] 4
Maria Koczerska, Les biographies du XVe siècle du cardinal Zbigniew Oleśnicki évêque de Cracovie 5

Articles et études

Brygida Kürbis, Les méthodes de connaissance des sources hier et aujourd'hui 83
Wojciech Oblizajek, Les plus anciennes chartes des chanoines du Saint Sépulcre a Miechów près de Cracovie (1198) 97
Zdzisław Spieralski, Zur Geschichte des Krakauer Kronarchivs. Das Kopialbuch des Kanzlers Jan Łaski (um 1505). Erster Teil 109
Zbysław Wojtkowiak, Les officiers de l'administration locale en Lithuanie. Noms de charges des administrateurs de district avant la réforme administrative 1565 et 1566 139

Discussions, revues, contributions

Jerzy Hauziński, Sources arabes relatives à l'histoire de la secte des Assassins 157
Błażej Śliwiński, Encore au sujet des origines de Maître Vincent 167
Konstanty Jażdżewski, L'évêque de Wrocław Nanker (1326–1341) dans la Légende dorée de Jacques de Voragine 173
Maciej Siekierski, The memoirist Theodore Jeulašeuski (1546–after 1616) in the light of new sources 177
Zenon Guldon — Nikolai Krikun, Dénombrement des feux dans l'Ukraine de la rive droite de Dniéper fait en 1775 181

Articles critiques et comptes-rendus **187**

Notes critiques **239**

In memorian **261**

Communications **263**

SPIS ILUSTRACJI I FOTOGRAFII

Tablica z 1476 r. z herbem Jana Długosza Wieniawą nad portalem południowym tzw. Domu Długosza w Sandomierzu 1

Do art. M. Koczerskiej:

1. Kardynał Zbigniew Oleśnicki. Rysunek piórkiem (po 1449 r.). Archiwum Kapituły Metropolitalnej Krakowskiej, *Liber privilegiorum* nr 2, k. 4 7
2. Własnoręczny dopisek Długosza o udziale Zbigniewa z Oleśnicy w wyprawie mołdawskiej 1359 r. Kraków, Muzeum Narodowe — Biblioteka i Archiwum Czartoryskich, nr 1306, s. 876 19
3. Dialog o Zbigniewie Oleśnickim. Archiwum Kapituły Metropolitalnej Krakowskiej, nr 219 (207), s. 1 . . . 33
4. Dialog o Zbigniewie Oleśnickim. Sandomierz, Biblioteka Seminarium Duchownego, nr 1253, k. 2 37
5. Ewangeliarz Piotra Tomickiego iluminowany przez Stanisława Samostrzelnika. Archiwum Kapituły Metropolitalnej Krakowskiej, nr 36 (19), k. 95 42
6. Notatka o urodzinach Mikołaja Oleśnickiego syna Zbigniewa z 1630 r. oraz epitafium Dobiesława z Oleśnicy. Sandomierz, Biblioteka Seminarium Duchownego, nr 1253, k. 1^{v} 45

W dziale In Memoriam:

Zdzisław Obertyński 261

LISTA WSPÓŁPRACOWNIKÓW – LISTE DES COLLABORATEURS

Stanisław Alexandrowicz, Białystok
Andrzej Biernat, Warszawa
Alina Brzóstkowska, Poznań
Piotr Dymmel, Lublin
Grażyna Gajewska-Klimecka, Warszawa
Aleksandra Garlicka, Warszawa
Sławomir Gawlas, Warszawa
Antoni Gąsiorowski, Poznań
A. G. Aleksander Gieysztor, Warszawa
H. G. Halina Górska, Warszawa
K. G. G. Krystyna Górska-Gołaska, Poznań
Zenon Guldon, Kielce,
M.Gw. Maria Gwardecka, Warszawa
Jerzy Hauziński, Koszalin
I. I. Ireneusz Ihnatowicz, Warszawa
K. J. Kazimierz Jasiński, Toruń
Konstanty Jażdżewski, Wrocław
Wiesław Kaczanowicz, Świętochłowice
M. Kacz. Michał Kaczmarek, Wrocław
Artur Kijas, Poznań
Maria Koczerska, Warszawa
M. K. Marceli Kosman, Poznań
Nikołaj Krikun, L'vov, USRR
S. K. K. Stefan Krzysztof Kuczyński, Warszawa
B. K. Brygida Kürbis, Poznań
G. L. Gerard Labuda, Poznań
J. L. Jan Leśny, Poznań
J. Ł. Jerzy Łojko, Poznań
Ewa Małłek, Toruń
Maciej Neuman, Poznań
Wojciech Oblizajek, Poznań
Jan Powierski, Gdańsk
Bogusław Ratusiński, Kraków
Władysław A. Serczyk, Kraków
Maciej Siekierski, Berkeley Calif., USA
Błażej Śliwiński, Gdańsk
Barbara Sobolowa, Warszawa
Zdzisław Spieralski, Warszawa
J. Strz. Jerzy Strzelczyk, Poznań
W. S. Wincenty Swoboda, Poznań
Józef Szymański, Lublin
Joanna Tracz, Warszawa
Barbara Trelińska, Lublin
Z. W. Zbigniew Wielgosz, Poznań
Zbysław Wojtkowiak, Poznań
D. Z. Danuta Zydorek, Poznań

PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE
ODDZIAŁ W POZNANIU

Nakład 490+90 egz. Arkuszy wydawniczych 40. Arkuszy drukarskich 35,5. Papier drukowy satynowany kl. III, 80 g, 61×86 cm. Oddano do składania w styczniu 1979 r. Podpisano do druku i druk ukończono w grudniu 1979 r. Zamówienie nr 35/79—L-3/542 Cena zł 125,—

POZNAŃSKIE ZAKŁADY GRAFICZNE
IM. MARCINA KASPRZAKA

Cena zł 125,—